

dictionary of terms and concepts, a nominal index. Also, such software tools have a tool for conducting online testing in the classroom with e-journaling and editing test tasks, which allows the teacher to develop and conduct an online survey according to their own script. The use of games in the study of history is also analyzed. It is concluded that gamification increases the effectiveness of learning, effectively directs human behavior, helps to solve certain life problems, models or patterns of which were obtained during the game. During educational games there is a repeated repetition of material in different forms and by means of various methodical receptions. It is advisable to combine training sessions with games at different stages of the lesson: actualization, learning new material, consolidation of the studied material, repetition or generalization of topics.

Keywords: information and communication technologies, history study, computer games, gamification, pedagogical software.

DOI: <https://doi.org/10.31392/NZ-npu-149.2020.20>

УДК 37.011.3-051:78]:378.046-021.68

Чжан Вей, Шафранська К., Калантай С. Г.

ФІЛОСОФСЬКО-АНТРОПОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ КРОСКУЛЬТУРНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

У статті окреслено наукове обґрунтування крос-культурної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва як соціокультурного феномену. Теоретичною та методологічною основою цього дослідження є філософсько-антропологічний підхід до кроскультурної підготовки, ідеї цінності особистості людини. Автор доводить, що в Україні та Китаї з'являються нові концепції, які наголошують на діалозі культур, а саме на важливості кроскультурної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. Доведено, що при умові осягнення світового кроскультурного простору та визначення кроскультурного середовища вишу як культурологічного феномену є можливість пізнати та оцінити особливості культури різних народів світу на основі загальноприйнятих духовно-моральних ціннісних показників. Такий філософсько-антропологічний аспект може бути використаний дослідниками кроскультурної підготовки студентів, щоб підкреслити духовно-моральні риси особистості студента в контексті освітнього ідеалу.

Кроскультурність в системі неперервної освіти – це дійсно поліфонічний процес із прагненням до гармонії різних точок зору, думок, але з постійним протиставленням позицій та намаганням зрозуміти чужу думку. Отже, кроскультурність сприяє більш точному розумінню проблеми культурної ідентичності певного людського співтовариства, розглянутої в ході історичного процесу кроскультурної взаємодії та взаємозбагачення, унаслідок можливої динаміки постійних кроскультурних зв'язків, тобто подолання беззастережного пріоритету традицій, що проявляється на всіх рівнях взаємодії людей у сучасному суспільстві. Розвиваючись у цьому напрямку, сучасна система неперервної освіти намагається вийти на рівень, що сприяє вирішенню проблем, які охоплюють людську спільноту в цілому, звертаючись до наднаціональних, кроскультурних, загальнолюдських цінностей.

Ключові слова: філософсько-антропологічний аспект, соціокультурний феномен, кроскультурна підготовка, культурологія, світогляд, морфологія культури, культурні системи, кроскультурний простір, кроскультурне середовище.

Сучасний світ характеризується тенденцією до розширення й поглиблення міжнародних контактів у різних сферах економічного, суспільно-політичного, та соціокультурного життя. Це визначає необхідність звернення до проблем міжкультурної комунікації. Однак при наявності взаємного інтересу представників різних культур комуніканти нерідко мало знайомі з особливостями комунікативної поведінки представників іншої лінгвокультурної спільноти [4]. Найбільш актуальним на нашу думку, на сучасному етапі є кроскультурний підхід до розвитку системи неперервної освіти, як загальна методологічна передумова антропологічної системи знання.

Кроскультурна особистість – це система, яка виникає в суспільстві і розвивається, ґрунтуючись на здатності вираження і закріплення соціокультурних відносин і взаємодій. Вона – умова і продукт культури. За допомогою кроскультурної особистості регулюються соціокультурні відносини, зберігається історична і культурна пам'ять народів. Діяльність кроскультурної особистості має задовольняти таким соціальним регулятивом, як принцип співпраці, інформативна адекватність ситуації, інтеграція та адаптація до ціннісно-нормативної системи суспільства, відповідність варіативності суспільних відносин.

Шляхом експлікації і реінтерпретації педагогічних концепцій (XVII–XX ст.) таких мислителів, як Я. А. Коменський, Й. Песталоцці, Й. Гербарт, Дж. Дьюї, В. Оконь встановлено чітке розмежування епістемологічних позицій дослідників з одночасним зазначенням їх приналежності до позитивістської моделі розвитку науки, про що свідчило визнання ними провідних її цінностей: відповідність обстеження, правильність наукових понять в термінах обстеження, індуктивні узагальнення як одиничні значення, термінологічна відповідність.

Поняття “кроскультурна особистість майбутнього вчителя музичного мистецтва” ми розглядаємо складову особистісно-формульованого ансамблю виховних впливів, того, як характер освоєння рідної та інокультури впливає на особистісні та соціальні якості майбутнього педагога. Науковець А. Азархін ототожнює культуру і спосіб життя. На його думку, “культура – це певний спосіб життя людей, взятий в особливій людській сутності та якості”. Вчений звертає увагу на взаємозв'язок: “культура-світогляд, духовність-спосіб життя” [1].

Мета статті – розгляд характеристик та векторів розвитку кроскультурної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва через детальний аналіз однієї з основних особливостей сучасного постіндустріального суспільства – створення кроскультурного освітнього простору як соціокультурного феномену.

Кроскультурний полілог як інтеграція та взаємодія культур покликаний, із точки зору сучасної філософії, служити основою для розуміння різних культур і традицій. Подолання етноцентризму в сучасному плюралістичному світі стає

життєво необхідним. Міжпредметність, кросдисциплінарність, кроскультурність є сьогодні основними методологічними передумовами пізнання навколишньої дійсності.

Кроскультурна особистість – це, власне, особистість, охарактеризована з боку впливу засвоєної нею культури, мови на її особистісні якості та соціально-культурну ефективність її діяльності як суб'єкта суспільних відносин. Кроскультурній особистості, за її природою, мають бути притаманні функції, здатні позитивно впливати на процес соціально-культурної комунікації. Їх зміст має бути уточненим.

Виокремимо такі з них:

– функція *відкритості* – спрямованість на спілкування і прагнення передати ідеї та цінності іншим соціальним агентам;

– *соціально-діяльнісна* функція, пов'язана з інтенсивністю трансформаційних процесів та забезпеченням необхідної динаміки особистісних змін;

– *адаптивно-акумулююча* функція як механізм забезпечення пристосування до умов суспільства, що трансформується;

– функція *соціально-культурної пізнавальної мотивації*, що пов'язується з прагненням “розкодувати” світ та сформуванню його індивідуальну модель;

– *функція мисленнєвої індивідуалізація світу* як особистісної стимуляції пізнання та формування стилю мислення, що відповідає специфіці духовного світу кроскультурної особистості;

– *репрезентативна* функція (в чомусь демонстративна) – якісна визначеність кроскультурної особистості, яка знаходить вияв в утвердженні своєї етнічно-національної та культурно-групової приналежності й вираженні її в різних соціальних сферах (політиці, моралі тощо);

– *естетико-культурний профіль* особистості як цілісний вияв її буття у світі, утвердження її особистісного внутрішнього світу.

І особливо важливо підкреслити зв'язок кроскультурної особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва, яка за своєю природою пов'язана з ментальністю. Як підкреслюють дослідники Є. Боринштейн та О. Кавалеров, “мова регламентує ментальність”, а “ментальність регламентує мову, точно так проявляючи (і реалізуючи) себе в інших мовах – невербальних засобах вираження думки і почуття – від міміки і жестів, обрядів і ритуалів до танцю, живопису і архітектури” [5, с. 32].

Погляд на світ, відображений у мові особистості відображає її ціннісні орієнтації. Мова особистості впливає на її духовний розвиток. Узагалі мова народу впливає на розвиток його соціокультурних рис. Так, В. Фон Гумбольдт ще в ХІХ столітті справедливо відзначав значний вплив мови на духовний розвиток народу, його культуру. У праці “Про різницю будови людських мов та їх впливу на духовний розвиток людства” В. Фон Гумбольдт підкреслює: “У кожній мові закладено самобутній світогляд. Як окремий звук постає між предметом і людиною, так і вся мова в цілому виступає між людиною і природою, що впливає на неї зсередини і ззовні” [8, с. 80].

Педагогіка культури і антипозитивістський поворот у педагогіці обґрунтовують необхідність звернення до філософсько-педагогічних концепцій С. Гессена, Б. Наврочинського, Б. Суходольського поряд з іншими провідними світовими дидактичними теоріями, зумовленими, передусім, їх гуманістичною спрямованістю, що неодноразово відзначається в працях таких зарубіжних та українських дослідників, як: Ф. Арашкевич, С. Волошин, О. Власова, Я. Гайда, Д. Дринда, М. Євтух, О. Левін, З. Ломни, В. Оконь, Я. Фудалі, В. Ханенко, Л. Хмай та ін.

Кроскультурна особистість за допомогою базисного елемента культури – мови – нагромаджує, зберігає і передає соціальний досвід від одного покоління до іншого за допомогою сенсо-життєвих орієнтирів. Як зазначає Ф. де Соссюр, “значущість – цінність будь-якого слова визначається усім, що з ним пов’язане” [17, с. 138], а тому реальний зміст внутрішнього світу особистості залежить від тієї ієрархії цінностей, якою вона керується у своєму житті.

С. Гессен створив власну систему педагогіки культури, яка належить до гуманістичного напрямку в польській педагогіці та спрямована на формування вільної особистості й виховання у людини почуття внутрішньої свободи на основі реалізації теорії морального виховання, що є складовою його філософсько-етичної концепції виховання. Згідно з нею, розвиток гуманної, вільної і, водночас, відповідальної особистості відбувається на основі вільного прийняття моральних рішень. Структура навчання розуміється педагогом як певна філософія застосування і засвоєння культури, що базується на такому цілісному підході до освіти, де вчитель здійснює одночасно ролі вченого-вчителя-учня [7].

Однак і сам розвиток особистості характеризується соціально-мовною залежністю. Через кроскультурну особистість є можливість глибше охарактеризувати мову як суспільно-культурне явище і зрозуміти характер її функціонування в суспільстві, що трансформується. Тому в період соціокультурної трансформації мова набуває не лише культурного, а й політичного сенсу, стає предметом інтенсивної суспільної боротьби. Бо від того, яка мова стає визначальною, панівною в країні, значною мірою залежить майбуття культури і народу як її носія.

Мова може бути засобом консолідації нації й мобілізації її життєвих сил, якщо вона утверджується владною елітою, а може стати засобом політичної гри та паралічу волі народу, бо коли, за висловом Конфуція, “слова втрачають своє значення, тоді народ втрачає свою свободу” [9]. Тому, очевидно, варто погодитись з Л. Нікольским та А. Швейцером, які підкреслюють “інтегруючу, консолідуючу та роз’єднуючу” соціальні функції мови. Відмінність консолідуючої та інтегруючої функції мови в тому, що консолідуюча – то природна функція, яку мова виконує “в ході етнічної консолідації, коли кілька етнолінгвістичних спільнот зливаються в більшу, і коли мова тієї з них, яка відіграє роль центру, вузла етнічної консолідації, засвоюється іншими, а інтегруюча – це штучна функція, яка виникає в результаті свідомих дій суспільства чи держави, спрямованих на поширення мови, необхідної для

міжнаціонального спілкування” [Цит. за 11, с. 38]. Однак, на нашу думку, сучасна соціальна практика в багатьох країнах характеризується перетворенням інтегруючої функції мови в роз'єднуючу, коли держава намагається штучно, недемократичними методами ввести певну мову як мову міжнаціонального спілкування.

На основі вивчення філософсько-педагогічних ідей Б. Наврочинського з'ясовано методологічні позиції, які дають можливості запропонувати зразок кроскультурної особистості та способу її функціонування в культурі. Однією з них є *методологічний структуралізм*, що передбачає виділення елементів структури і окреслення зв'язків між ними. Б. Наврочинський виокремлює три структури, саме: світ цінностей; диференційовану психологію; розуміння і навчання.

Другою методологічною засадою є *вирізнення культури як світу значень*, що можуть сприйматися в категорії розуміння. Відповідно до даної методологічної позиції процес навчання окреслено так: перша структура характеризується прийняттям окресленої філософської орієнтації, що є виразом прийнятого світогляду, який визначає педагогічні цінності (норми, завдання). Цінності узаasadнюють необхідність навчання, що полягає у наданні цим цінностям вторинного, нового педагогічного світоглядного сенсу шляхом педагогічної рефлексії.

Третім теоретичним орієнтиром теорії Б. Наврочинського є методологічний індивідуалізм, за допомогою якого він трактує індивідуальний досвід (суб'єктивний) як психологічне явище, а остаточне його пояснення вимагає звернення до інтуїції – розуміння [Цит. за 16].

При аналізі філософсько-антропологічних засад сучасної кроскультурної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва можна здійснити теоретичну реконструкцію освітніх концепцій під кутом зору поняття “участі особистості в культурі” в контексті західноєвропейської філософсько-антропологічної та езистенційно-антропологічної парадигми (згідно з запропонованою М. Култаєвою типологізацією сучасної філософсько-педагогічної антропології). На основі описового та нормативного аналізу даного поняття виокремлено три способи розуміння “участі в культурі”, а саме: 1) біхевіористський підхід; 2) структурний підхід; 3) інтенціональний підхід [Цит. за 16].

Розгляд філософсько-антропологічних засад сучасної мистецької освіти здійснено в контексті концепції “трьох світів” К. Поппера [12, с. 27]. Доведено, що їм відповідають наведені три способи розуміння “участі в культурі”. Для визначення власної методологічної позиції автор звернувся до праць таких мислителів, як: Т. Адорно, Аристотель, А. Бандура, М. Вебер, Ф. Гваттарі Й. Гербарт, С. Гессен, Е. Гуссерль, Ж. Дельоз, В. Дільтей, Е. Дюркгейм, Т. Кун, В. Куайн, І. Лакатос, А. Маслоу, Г. Маркузе, Б. Наврочинський, Платон, К. Поппер, К. Роджерс, Б. Суходольський, Ю. Габермас, Е. Шпрангер та ін.

В період соціокультурної трансформації відбувається значна зміна соціокультурної реальності, а з нею і кроскультурної практики, яка супроводжується зміною лексичного складу мови за рахунок як введення

нових слів і понять, так і скорочення неактуальної лексики. Р. Белл підкреслює, що “Соціолінгвістика в умовах трансформації самої форми соціальної і повсякденної комунікації, пов’язаної з формуванням нових елементів соціальної структури, покликана вивчати специфіку тезаурусу і мовної практики нових соціальних груп та їх перетворення в традиційні класи і групи з врахуванням флуктуації мовного середовища та його інтегруючих і дезінтегруючих тенденцій” [3].

Філософсько-педагогічні основи гуманістичних тенденцій в освіті піддано експлікації сучасної освітньої концепції з позицій *інтенційного* підходу до освіти, який відповідає третьому світу в теорії К. Поппера – світу об’єктів культури мови, якими є різноманітні ідеї, наукові твердження, освітні концепції, і котрий на протигагу біхевіористському і структурному підходам має однозначно “теологічний” сенс і сферу застосування [12].

На думку О. Бурака, традиційне визначення кроскультурного простору, що характеризується “таким набором чинників, як: а) спільність території; б) соціальні та мовні особливості, притаманні народу чи народам, що живуть на даній території” [5, с. 76], є недостатнім, бо воно зрощується зі специфікою культурного простору та особливостями соціальних умов, соціокультурною трансформацією у цілому. Тому, на нашу думку, у цьому контексті коректніше буде вживати поняття “кроскультурний поліваріантний простір”, що є більш адекватним модернізаційним умовам і дозволяє охарактеризувати цей процес в усій його драматичній складності.

На основі аналізу теорії суспільно-морального виховання Б. Суходольського можна визначити її епістемологічні та філософсько-антропологічні засади, що полягають у розумінні пізнання як аксіологічно спрямованого, тобто через “відношення до цінностей” і культури взагалі та культури мовлення зокрема, що забезпечує осягнення історичного досвіду людей, проблем сучасної цивілізації. Автор визначає самодостатність людини і провідну ролі цінностей та культури в її становленні. Визначення освітньо-виховного процесу як такого, що спрямований на забезпечення об’єкта виховання внутрішньою системою цінностей та інтеграцію особистості зі світом культури є цілісним сприйняттям культури мовлення та її поділ на об’єктивну і суб’єктивну. Завдання гуманістичної освіти та складники концепції навчання Б. Суходольського, є: 1) пізнання світу через мовну комунікацію; 2) розвиток особистості й управління власним життям; 3) розвиток духовних сил [Цит. за 9].

Культурні детермінанти сучасної освіти показують вплив кроскультурного чинника на зміну освітніх моделей: якщо в аграрній та індустріальній цивілізації освіта виступала головним чином транслятором знань, традицій культури, то в інформаційній цивілізації вона має стати своєрідним медіатором (посередником) в набутті знань: не давати готові знання, а вчити здобувати, знаходити, застосовувати їх. Йдеться про медіальну кроскультурну підготовку як модель сучасного знання. Медіальна кроскультурна підготовка – це введення до основ знань процесів спілкування людей та різні визначення цих процесів, підготовка до розпізнання медіальних акцій, усвідомлення

врахування змісту інформації, представленої медіа-носіями, зазначення корисності видовищних картин щодо різних сфер життя, поглиблення значущості мислення, зазначення формальності специфіки аудіовізуальних переказів, вирізнення того, що є відмінним від реального, дійсного. Флуктуації кроскультурного простору притаманні періоду модернізації, бо позначають процеси, які ще якісно не визначились і є латентними, але за своєю спрямованістю й тенденціями можуть мати інтеграційний і дезінтеграційний характер. Таким чином, характерними ознаками інтегративних процесів у кроскультурній підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва, на нашу думку, є:

- формування національно-культурної ідентифікації;
- регуляція поведінки;
- пошук відповіді на зовнішні дестабілізуючі впливи;
- ціннісно-нормативна врегульованість поведінки у критичних ситуаціях;
- сприйнятливність щодо регулювання та програмування кроскультурних процесів та їх підтримка.

Критерієм інтеграції може бути характер діяльності суспільства в неординарних ситуаціях, який проявляється: а) у здатності суспільства самостійно регулювати власну діяльність; б) у здатності суспільства ефективно контролювати діяльність своїх агентів; в) у погодженості і прогнозованості поведінки членів суспільства в критичних ситуаціях. Дезінтеграційні процеси виникають в результаті форсованої і непередбаченої модернізації та низького рівня адаптованості особистості й суспільства до трансформаційних змін.

Таким чином, кроскультурність у системі неперервної освіти – це дійсно поліфонічний процес із прагненням до гармонії різних точок зору, думок, але з постійним протиставленням позицій та намаганням зрозуміти чужу думку. Отже, кроскультурність сприяє більш точному розумінню проблеми культурної ідентичності певного людського співтовариства, розглянутої в ході історичного процесу кроскультурної взаємодії та взаємозбагачення, унаслідок можливої динаміки постійних кроскультурних зв'язків, тобто подолання беззастережного пріоритету традицій, що проявляється на всіх рівнях взаємодії людей у сучасному суспільстві. Розвиваючись у цьому напрямку, сучасна система неперервної освіти намагається вийти на рівень, що сприяє вирішенню проблем, які охоплюють людську спільноту в цілому, звертаючись до наднаціональних, кроскультурних, загальнолюдських цінностей.

Використана література:

1. Азархин А. В. Мировоззрение и эстетическое развитие личности / АН УССР, Ин-т философии. Киев : Наук. думка, 1990. 191 с.
2. Байденко В., Оскарсон Б. Базові навички (ключові компетенції) як інтегруючий чинник освітнього процесу. *Профосвіта і особа фахівця*. Москва, 2002. С. 22-25.
3. Белл Р. Социолінгвістика: Цели, методы и проблемы. Москва, 1980. С. 11-121.
4. Беспамятных Н. Н. Методология кросс-культурного анализа: базовые концепты, направления и перспективы исследований. *Наука. Релігія. Суспільство*. 2008. № 1. С. 11-19.

5. Боринштейн Е. Р., Кавалеров А. А. Личность: ее языковые ценностные ориентации. Одесса, 2001. С. 7-115.
6. Бурак О. С. Крос-культурна комунікація як наслідок глобалізаційних крос-культурних контактів, 2012. URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Grani/2012_5/27.pdf
7. Гессен С. И. Основы педагогики. Введение в прикладную философию / отв. ред. и сост. П. В. Алексеев. Москва : “Школа-Пресс”, 1995. 448 с. ISBN 5-88527-082-1
8. Гумбольдт В. О различии строения человеческих языков и его влияния на духовное развитие человечества (1830–1835). *Избранные труды по языкознанию*. Москва, 1984. С. 15-142.
9. Конфуций. Суждения и беседы //ISBN: 978-5-386-09685-4 Год издания: 2017, 368 стр. Подробнее на livelib.ru: <https://www.livelib.ru/book/1002098006-suzhdeniya-i-besedy-konfutsij>
10. Костюшко Ю. Педагогічна інтеграція та її розвиток Б. Суходольським. *Українська полоністика*. 2013. Вип. 10. С. 195-202. Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Up_2013_10_25.
11. Пальчикова О. О. Крос-культурна компетентність у навчанні української мови як іноземної, 2012. URL: <https://goo.gl/z6d3IJ>
12. Поппер К. Р. Открытое общество и его враги (The Open Society and Its Enemies), т. 2. 1965.
13. Потебня А. А. Эстетика и поэтика. Москва, 1976. С. 11-155.
14. Селевко Г. К. Педагогічні компетенції і компетентність. *Сільська школа*. 2004. № 3. С. 29-32.
15. Сепир Э. Коммуникация. *Избранные труды по языкознанию и культурологии*. Москва, 1993. С. 3-91.
16. Солодкая А. К. Готовность участников педагогического процесса к кросскультурному взаимодействию: критерии кросскультурной компетентности и этнической толерантности. *Наук. праці: наук.-метод. журнал*. Миколаїв : Вид. Черномор. держ. ун-ту ім. Петра Могили, 2012. Вип. 176. Т. 188. (Педагогіка). С. 38-43.
17. Соссюр Ф. Труды по языкознанию. Москва, 1977. С. 4-142.
18. Griffin, Emory A. A First Look at Communication Theory (6 ed.). McGraw-Hill, 2006. URL: <https://goo.gl/6JUdRr>
19. Lifintsev D. S., Canavilhas J. Cross-cultural management: obstacles for effective cooperation in multicultural environment. *Науковий вісник Полісся*. № 2 (10), ч. 2, 2017. С. 195-202.

References:

- [1] Azarhin A. V. Mirovozzrenie i esteticheskoe razvitie lichnosti / AN USSR, In-t filosofii. Kiev : Nauk. dumka, 1990. 191 s.
- [2] Baidenko V., Oskarson B. Bazovi navychky (kliuchovi kompetentsii) yak intehruichy chynnyk osvithnoho protsesu. *Profosvita i osoba fakhivtsia*. Moskva, 2002. S. 22-25.
- [3] Bell R. Sociolinguvistika: Celi, metody i problemy. Moskva, 1980. S. 11-121.
- [4] Bepamyatnyh N. N. Metodologiya kross-kulturnogo analiza: bazovye koncepty, napravleniya i perspektivy issledovaniy. *Nauka. Relihiia. Suspilstvo*. 2008. № 1. S. 11-19.
- [5] Borinshtejn E. R., Kavalеров A. A. Lichnost: ee yazykovye cennostnye orientacii. Odessa, 2001. S. 7-115.
- [6] Burak O. S. Kros-kulturna komunikatsiia yak naslidok hlobalizatsiinykh kros-kulturnykh kontaktiv, 2012. URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Grani/2012_5/27.pdf
- [7] Gessen S. I. Osnovy pedagogiki. Vvedenie v prikladnuyu filosofiyu / отв. red. i sost. P. V. Alekseev. Moskva : “Shkola-Press”, 1995. 448 s. ISBN 5-88527-082-1
- [8] Gumboldt V. O razlichii stroeniya chelovecheskih yazykov i ego vliyanii na duhovnoe razvitie chelovechestva (1830–1835). *Избранные труды по языкознанию*. Moskva, 1984. S. 15-142.
- [9] Конфуций. Suzhdeniya i besedy //ISBN: 978-5-386-09685-4 God izdaniya: 2017, 368 str. Podrobnее na livelib.ru: <https://www.livelib.ru/book/1002098006-suzhdeniya-i-besedy-konfutsij>
- [10] Kostyushko Yu. Pedagogichna intehratsiia ta yii rozvytok B. Sukhodolskym. *Ukrainska polonistyka*. 2013. Vyp. 10. S. 195-202. Rezhym dostupu : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Up_2013_10_25.
- [11]. Palchykova O. O. Kros-kulturna kompetentnist u navchanni ukrainskoi movy yak inozemnoi, 2012. URL: <https://goo.gl/z6d3IJ>
- [12] Popper K. R. Otkrytoe obshestvo i ego vragi (The Open Society and Its Enemies), t. 2. 1965.
- [13] Potebnya A. A. Estetika i poetika. Moskva, 1976. S. 11-155.
- [14] Selevko H. K. Pedagogichni kompetentsii i kompetentnist. *Silska shkola*. 2004. № 3. S. 29-32.
- [15] Sepir E. Kommunikaciya. *Избранные труды по языкознанию и культурологии*. Moskva, 1993. S. 3-91.

- [16] Solodkaya A. K. Gotovnost uchastnikov pedagogicheskogo processa k krosskulturnomu vzaimodejstviyu: kriterii krosskulturnoj kompetentnosti i etnicheskoj tolerantnosti. *Nauk. praci: nauk.-metod. zhurnal. Mikolayiv : Vid. Chernomor. derzh. un-tu im. Petra Mogili*, 2012. Vip. 176. T. 188. (Pedagogika). S. 38-43.
- [17] Sossyur F. Trudy po yazykoznaniiyu. Moskva, 1977. S. 4-142.
- [18] Griffin, Emory A. A First Look at Communication Theory (6 ed.). McGraw-Hill, 2006. URL: <https://goo.gl/6JUdRr>
- [19] Lifintsev D. S., Canavilhas J. Cross-cultural management: obstacles for effective cooperation in multicultural environment. *Naukovyi visnyk Polissia*. № 2 (10), ch. 2, 2017. S. 195-202.

ЧЖАН ВЕЙ, ШАФРАНСКАЯ К., КАЛАНТАЙ С. Философско-антропологический аспект кросскультурної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва в системі неперервного освіти.

В статті описано наукове обґрунтування крос-культурної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва як соціокультурного феномена. Теоретичної та методологічної основою цього дослідження є філософсько-антропологічний підхід до кросскультурної підготовки, ідея цінності особистості людини. Автор доводить, що в Україні та Китаї з'являються нові концепції, які відзначають діалог культур, а саме в важливості кросскультурної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. Доведено, що при умові досягання світового кросскультурного простору та визначення кросскультурного середовища вищої освіти як культурологічного феномена є можливість знати та оцінювати особливості культури різних народів світу на основі загальноприйнятих духовно-моральних ціннісних показників. Такий філософсько-антропологічний аспект може бути використаний дослідниками кросскультурної підготовки студентів, щоб підкреслити духовно-моральні риси особистості студента в контексті освітнього ідеалу.

Кросскультурність в системі неперервного освіти – це дійсно поліфонічний процес зі стремлінням до гармонії різних точок зору, мнень, але з постійним протиставленням позицій і спробою зрозуміти чуже мислення. Отже, кросскультурність сприяє більш точному розумінню проблеми культурної ідентичності певного людського суспільства, розглянутої в ході історичного процесу кросскультурного взаємодіяння та взаємобогащення, внаслідок можливої динаміки постійних кросскультурних зв'язків, тобто подолання безоговорочного пріоритету традицій, проявляється на всіх рівнях взаємодіяння людей в сучасному суспільстві. Розвиваючись в цьому напрямку, сучасна система неперервного освіти намагається вийти на рівень, сприяє розв'язанню проблем, які охоплюють людське суспільство в цілому, звертаючись до світоцивілізаційних, кросскультурних, загальнолюдських цінностей.

Ключові слова: філософсько-антропологічний аспект, соціокультурний феномен, кросскультурна підготовка, культурологія, світогляд, морфологія культури, культурні системи, кросскультурне простору, кросскультурна середовище.

ZHANG WEI, Shafranska K., Kalantay S. Philosophical and anthropological aspect of cross-cultural training of future teachers of music art in the system of continuous education.

The article outlines the scientific substantiation of cross-cultural training of future music teachers as a socio-cultural phenomenon. The theoretical and methodological basis of this study is a philosophical and anthropological approach to cross-cultural training, the idea of the value of human personality. The author argues that new concepts are emerging in Ukraine and China that emphasize the dialogue of cultures, namely the importance of cross-cultural training for future music teachers. It is proved that under the condition of comprehending the world cross-cultural space and defining the cross-cultural environment of higher education as a culturalological phenomenon it is possible to know and evaluate the features of culture of different peoples of the world on the basis of generally accepted

spiritual and moral values. This philosophical and anthropological aspect can be used by researchers of cross-cultural training of students to emphasize the spiritual and moral features of the student's personality in the context of the educational ideal.

Cross-culturality in the system of continuing education is a truly polyphonic process with the desire for harmony of different points of view, opinions, but with constant opposition of positions and attempts to understand another's opinion. Thus, cross-culturality contributes to a more accurate understanding of the problem of cultural identity of a particular human community, considered in the historical process of cross-cultural interaction and enrichment, due to the possible dynamics of permanent cross-cultural ties, ie overcoming the unconditional priority of traditions. Developing in this direction, the modern system of continuing education is trying to reach a level that helps to solve problems that affect the human community as a whole, addressing supranational, cross-cultural, universal values.

Keywords: philosophical and anthropological aspect, sociocultural phenomenon, cross-cultural training, culturology, worldview, morphology of culture, cultural systems, cross-cultural space, cross-cultural environment.

DOI: <https://doi.org/10.31392/NZ-npu-149.2020.21>

УДК 378.091.3 : 373.5.011.3-051 :165.81

Шапошнікова І. М.

ПЕРЕДУМОВИ Й ЧИННИКИ УСПІШНОСТІ ФОРМУВАННЯ СУБ'ЄКТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

У статті розглянуто причини зниження престижності статусу педагога, що пов'язані зі зміною пріоритетів кожного учасника освітнього процесу, варіативністю підготовки педагогічних кадрів, трансформацією соціальних цінностей тощо.

Висвітлено погляди науковців на проблему формування суб'єктності майбутнього педагога, які характеризуються різноаспектністю, оскільки цей процес залежить від мотивів здобувача освіти, його вмінь, навичок і досягнень.

Вказано, що на формування майбутнього педагога впливають зовнішні чинники, які стають підґрунтям для розуміння важливості цієї професії, її завдань і функцій. Нині роль педагога у розвитку суспільства й окремої особистості трансформується доволі швидко, що зумовлено загальною динамікою суспільних змін.

Не менш важливими є і внутрішні чинники успішності формування суб'єктності майбутнього педагога, зокрема: здатність до самоаналізу, бажання самовдосконалюватися, самокритичність, уміння вчитися впродовж всього життя. Своєрідний синтез зовнішніх і внутрішніх чинників надає можливість майбутньому педагогу реалізувати себе у професії, підвищуючи його самооцінку.

Визначено, що одну з ключових ролей у формуванні успішного педагога відіграє психологічна складова. За умов ідентичної професійної підготовки рівень теоретичних і практичних знань у студентів відрізнятиметься.

Зазначено, що самостійність майбутнього педагога є передумовою його активного залучення до творчого процесу, який вважається невід'ємною частиною освіти загалом. Саме за допомогою творчості студенти отримують можливість під час своєї професійної